

Fakta om bibliotek

2007

SVENSK BIBLIOTEKSFÖRENING

91 procent av svenskarna anser att bibliotek är viktiga för att samhället ska fungera.

Svensk Biblioteksforening genomför kontinuerligt undersökningar och sammanställer resultat från andra aktörer i syfte att ge argument och ökad kunskap om bibliotek.

I det här materialet hittar du ett urval av resultaten. På vår hemsida www.biblioteksforeningen.org finns mer material under rubriken Fakta och forskning.

En nation som vill ligga i framkant behöver bibliotek i värdsclass!

Niclas Lindberg
generalsekreterare

Biblioteken i samhället

91 procent av svenskarna anser att bibliotek är viktiga för att samhället ska fungera.

Källa: Lars Höglund & Margareta Johansson: "Vad gör folk på biblioteket?" i Sören Holmberg & Lennart Weibull (red.): Land du välsignade? SOM-undersökningen 2000, SOM-institutet 2001, s 344.

68 procent av svenskarna är beredda att betala högre kommunalskatt om pengarna går till bibliotek.

Källa: Lars Höglund: "Bibliotekens värde" i Sören Holmberg & Lennart Weibull (red.): Ljusnande framtid. SOM-undersökningen 1998, SOM-institutet 1999, s 125.

93 procent av befolkningen anser att biblioteken bör tillföras mer resurser jämfört med idag eller få oförändrade resurser. Endast 2 procent anser att biblioteken borde få minskade resurser.

Källa: Synovate/Temo maj 2006.

Svenskarna är mycket mer nöjda med biblioteken än med andra kommunala tjänster. Det är nämligen 84 procent som anser att servicen på bibliotek är bra eller mycket bra och endast 3 procent som anser att den är dålig.

Källa: Lars Höglund & Margareta Johansson: "Vad gör folk på biblioteket?" i Sören Holmberg & Lennart Weibull (red.): Land du välsignade? SOM-undersökningen 2000, SOM-institutet 2001, s 344-345.

Över 80 procent av svenskarna har stort eller mycket stort förtroende för biblioteken.

Källa: Synovate/Temo maj 2006.

Nio av tio tycker att det är viktigt att bibliotekslagen finns.

Källa: Synovate/Temo maj 2006.

68 procent av svenskarna tycker att det är viktigt att kommunerna satsar mer på bokbussar.

Källa: Synovate/Temo maj 2006.

Personer som använder bibliotek ofta har högre tolerans gentemot flyktingar och större tillit till andra människor än dem som använder bibliotek sällan.

*Källa: Lars Höglund & Eva Wahlström: "Bibliotek, läsning och förtroende" i Lennart Nilsson (red.): Det våras för regionen, SOM-institutet 2007, s 115-119.
Lars Höglund & Eva Wahlström: "Bibliotek och läsande – individuell stimulans eller samhällsnytta?" i Sören Holmberg & Lennart Weibull (red.): Det nya Sverige, SOM-undersökningen 2006, SOM-institutet 2007, s 248.*

Biblioteken är den kulturverksamhet som flest anser är viktig att stödja med offentliga medel.

Källa: Västra Götaland 2006, SOM-institutet 2007, s 55.

69 procent av invånarna anser att biblioteken utvecklats positivt de senaste åren.

Källa: SKOP juni 2007.

Invånarnas förtroende för bibliotekspersonalen är mycket högt.

Källa: Västra Götaland 2006, SOM-institutet 2007, s 14.

Enheter

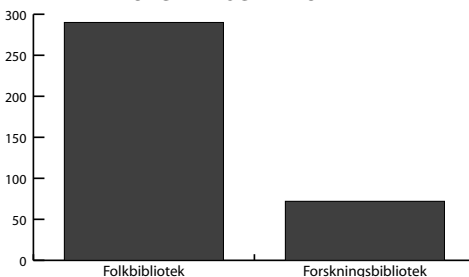
I Sverige finns ungefär 1.300 folkbibliotek, varav knappt 300 huvudbibliotek och drygt 1.000 filialer. Mellan 1990 och 2005 upphörde 400 biblioteksfilialer, vilket är i snitt 28 om året. År 2006 ökade däremot antalet filialer med ett knappt trettiotal.

*Källa: Folkbiblioteken 2005, Statens kulturråd 2006, s 9.
Folkbiblioteken 2006, Statens kulturråd 2007, s 29.*

Det finns knappt 40-talet universitets- och högskolebibliotek i Sverige. Dessutom finns ungefär 35 specialbibliotek och ett nationalbibliotek.

*Källa: Forskningsbiblioteken 2006, Kungl. biblioteket/
Statistiska centralbyrån 2007, s 22-23.*

ANTAL FOLKBIBLIOTEK OCH FORSKNINGSBIBLIOTEK

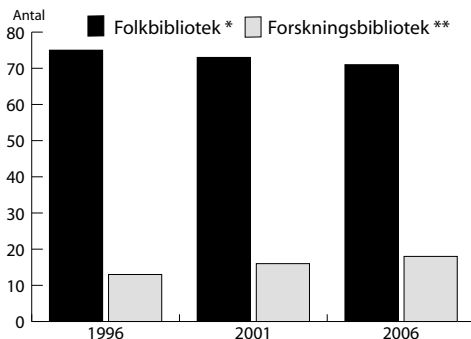

2006 fanns knappt hundratalet bokbussar i Sverige. Det är en minskning med ett femtontal sedan 2000. Det senaste året tillkom dock tre nya bokbussar.

*Källa: Folkbiblioteken 2000, Statens kulturråd 2001, s 31.
Folkbiblioteken 2005, Statens kulturråd 2006, s 26.
Folkbiblioteken 2006, Statens kulturråd 2007, s 29.*

Besök

BESÖK FOLKBIBLIOTEK OCH FORSKNINGSBIBLIOTEK

Antalet besök minskar på folkbiblioteken, medan besöken på forskningsbiblioteken ökar. 2006 gjordes 71 miljoner besök på folkbibliotek, vilket var två miljoner fler än 2005. Det gjordes drygt 18 miljoner besök på forskningsbibliotek 2006, vilket var en halv miljon färre än föregående år.

Källa: Folk- och skolbiblioteken 1996, s 37. Folkbiblioteken 2001, s 5. Folkbiblioteken 2006, s 40. Statens kulturråd 1997, 2002 resp 2007. Forskningsbiblioteken 1996, s 11. Forskningsbiblioteken 2001, s 4. Forskningsbiblioteken 2006, s 10. KB/SCB 1997, 2002 resp 2007.

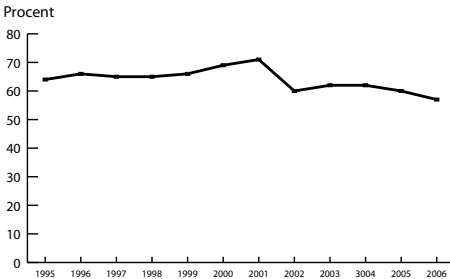
** Siffrorna för 1996 och 2001 utgår ifrån antagandet att huvudbiblioteken står för 2/3 av besöken, vilket var fallet 2006. Siffran för totalt antal besök för 1996 och 2001 är då lågt räknad, eftersom det fanns fler filialer 1996 och 2001 än 2006. Värdet för 1996 utgår från mätning av en normalvecka.*

***Beräkningen utgår från 260 dagars öppethållande/år*

98 procent av svenskarna har besökt ett bibliotek någon gång. Runt 60 procent av svenskarna, det vill säga 5,5 miljoner, besöker ett bibliotek varje år. Mer än 40 procent har besökt biblioteket den senaste månaden. 20 procent av alla svenskar har besökt biblioteket den senaste veckan.

Källa: Kulturbarometern 2002, Statens kulturråd 2003, s 50-51.

ANDEL SOM BESÖKT ETT BIBLIOTEK DET SENASTE ÅRET 1995–2006

2006 uppgav 57 procent av svenskarna att de besökt ett bibliotek. Det är en minskning jämfört med toppåret 2001, då 71 procent av svenskarna angav att de besökt ett bibliotek de senaste 12 månaderna.

Källa: Lars Höglund & Eva Wahlström: "Varför minskar biblioteksbesöken?" i Sören Holmberg & Lennart Weibull (red.): *Lyckan kommer, lyckan går, SOM-undersökningen 2004, SOM-institutet 2005, s 167*. Lars Höglund & Eva Wahlström: "Bibliotek och läsande – individuell stimulans eller samhällsnytta?" i Sören Holmberg & Lennart Weibull (red.): *Det nya Sverige, SOM-undersökningen 2006, SOM-institutet 2007, s 238*.

Kön, utbildning och studieaktivitet är viktiga faktorer för att förklara vem som besöker bibliotek eller inte. Av studerande, högutbildade kvinnor besöker 86 procent ett bibliotek minst en gång i kvartalet. Bland de icke studerande, lågutbildade männen är motsvarande andel 19 procent.

Källa: Lars Höglund & Eva Wahlström: "Biblioteket, barnen och framtiden" i Sören Holmberg & Lennart Weibull (red.): Du stora nya värld, SOM-undersökningen 2005, SOM-institutet 2006, s 116.

Andelen personer med låg utbildning som besökt ett bibliotek det senaste året är 45 procent. Andelen med medelhög utbildning som besökt ett bibliotek det senaste året är 68 procent och andelen med hög utbildning 76 procent. Biblioteksanvändningen minskar i alla grupper, men mer i de lågutbildade: fyra år tidigare hade 60 procent av de lågutbildade besökt ett bibliotek det senaste året.

Källa: Lars Höglund & Eva Wahlström: "Biblioteket, barnen och framtiden" i Sören Holmberg & Lennart Weibull (red.): Du stora nya värld. SOM-undersökningen 2005, SOM-institutet 2006, s 115. Lars Höglund: "Ändrade biblioteks- och informationsvanor" i Sören Holmberg & Lennart Weibull (red.): Ju mer vi är tillsammans. SOM-undersökningen 2003, SOM-institutet 2004, s 313.

De flitigaste folkbiblioteksbesökarna återfinns bland ungdomar mellan 9 och 14 år.

Källa: Kulturbarometern 2002, Statens kulturråd 2003, s 51.

Drygt var tionde svensk har besökt ett forsknings- eller universitetsbibliotek det senaste året.

Källa: Kulturbarometern 2002, Statens kulturråd 2003, s 61.

Mellan 2005 och 2006 ökade antalet virtuella besök på forskningsbiblioteken med 50 procent.

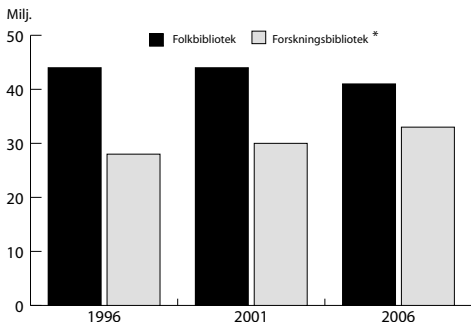
*Källa: Forskningsbiblioteken 2006, Kungl. biblioteket/
Statistiska centralbyrån 2007, s 3.*

I Sverige finns:

- Ett nationalbibliotek: Kungl. biblioteket
- 290 kommunala folkbibliotek med drygt 1.000 filialer
- 93 bokbussar med ca 9.000 hållplatser i 112 kommuner
- 72 forskningsbibliotek med drygt 200 serviceställen
- Ca 1.800 bemannade skolbibliotek
- Flera hundra myndighets- och specialbibliotek
- Närmare 115 sjukhusbibliotek

Bestånd och utlån

BOKBESTÅND FOLKBIBLIOTEK OCH FORSKNINGSBIBLIOTEK

Forskningsbibliotekens bokbestånd ökar, medan folkbibliotekens minskar.

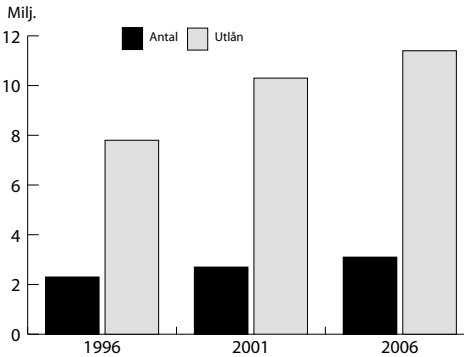
Källa: Folk- och skolbiblioteken 1996, s 5. Folkbiblioteken 2001, s 5. Folkbiblioteken 2006, 12. Statens kulturråd 1997, 2002 resp 2007. Forskningsbiblioteken 1996, s 13. Forskningsbiblioteken 2001, s 5. Forskningsbiblioteken 2006, s 10. KB/SCB 1997, 2002 resp 2007.

**Böcker och tryckta seriella publikationer. Värdet för 2006 utgår ifrån 40 enheter per hyllmeter.*

Sedan 2005 har antalet böcker på folkbiblioteken per svensk sjunkit från 5 till 4,5.

Källa: Folkbiblioteken 2000, Statens kulturråd 2001, s 26. Folkbiblioteken 2006, Statens kulturråd 2007, 32.

FOLKBIBLIOTEKENS BESTÅND OCH UTLÅNING AV AV-MEDIER

Folkbibliotekens bestånd och utlåning av AV-medier ökar.

Källa: Folk- och skolbiblioteken 1996, Statens kulturråd 1997, s 5, 33. Folkbiblioteken 2001, Statens kulturråd 2002, s 5. Folkbiblioteken 2006, Statens kulturråd 2007, s 12, 15.

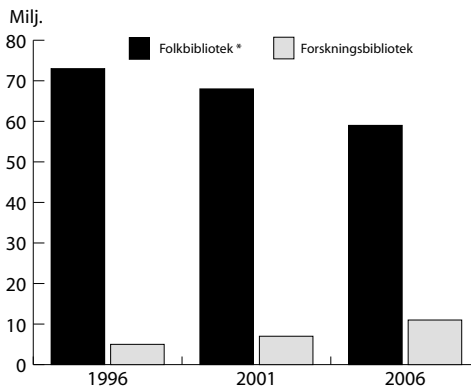
Utlåningen av AV-medier utgjorde 16 procent av folkbibliotekens totala utlåning 2006.

Källa: Folkbiblioteken 2006, Statens kulturråd 2007, s 36.

Mellan 2005 och 2006 ökade forskningsbibliotekens utbud av e-böcker med en tredjedel och är nu uppe i 832.000 titlar.

Källa: Forskningsbiblioteken 2005, Kungl. biblioteket/ Statistiska centralbyrån 2006, s 27. Forskningsbiblioteken 2006, Kungl. biblioteket/ Statistiska centralbyrån 2007, s 31.

UTLÅNING FOLKBIBLIOTEK OCH FORSKNINGSBIBLIOTEK 1996–2006

Utlåningen av böcker ökar på forskningsbiblioteken, men minskar på folkbiblioteken.

Källa: Folk- och skolbiblioteken 1996, s 2. Folkbiblioteken 2001, s 5. Folkbiblioteken 2006, s 14. Statens kulturråd 1997, 2002 resp 2007. Forskningsbiblioteken 1996, s 3. Forskningsbiblioteken 2001, s 5. Forskningsbiblioteken 2006, s 11. KB/SCB 1997, 2002 resp 2007.

**Lokala lån (ej fjärrlån)*

2006 gjordes det 58,5 miljoner boklån på folkbibliotek. 2000 gjordes 70 miljoner boklån. Rekordåret 1996 gjordes mer än 73 miljoner boklån. I slutet av 1970- och början av 1980-talet var dock utlåningen ännu större och närmade sig 80 miljoner boklån om året.

Källa: Folk- och skolbiblioteken 1996, Statens kulturråd 1997, s 2. Folkbiblioteken 2000, Statens kulturråd 2001, s 28. Folkbiblioteken 2006, Statens kulturråd 2007, s 36.

Andelen nyförvärv på folkbiblioteken – som är en viktig faktor för att locka biblioteksbesökare – är 4,9 procent. Det är en ökning: motsvarande siffror för 1996 och 2001 är 4 procent respektive 4,5 procent.

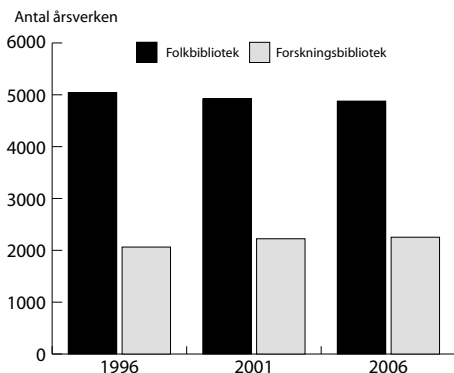
Källa: Folk- och skolbiblioteken 1996, Statens kulturråd 1997, s 5. Folkbiblioteken 2001, Statens kulturråd 2002, s 26. Folkbiblioteken 2006, Statens kulturråd 2007, s 32.

Av bokutlånen på folkbiblioteken var 2006 28 procent facklitteratur för vuxna och 26 procent skönlitteratur för vuxna. Sedan 1993 är utlåningen av facklitteratur större än utlåningen av skönlitteratur. Barnboksutlåningen har legat konstant på drygt 40 procent de senaste 30 åren.

Källa: Folk- och skolbiblioteken 1995, Statens kulturråd 1996, s 14. Folkbiblioteken 2006, Statens kulturråd 2007, s 37.

Personal och service

ÅRSVERKEN FOLKBIBLIOTEK OCH FORSKNINGSBIBLIOTEK 1996–2006

Antalet anställda på folkbiblioteken minskar, medan det ökar på forskningsbiblioteken.

Källa: Nyckeltal om folkbibliotek: utveckling 1991-2000, s 9. Folkbiblioteken 2001, s 5. Folkbiblioteken 2006, s 10.

Statens kulturråd, 2001, 2002 resp. 2007

Forskningsbiblioteken 1996, s 4. Forskningsbiblioteken 2001, s 4. Forskningsbiblioteken 2006, s 13.

KB/SCB 1997, 2002 resp 2007.

Andelen söndagsöppna folkbibliotek har ökat från 13,8 procent till 15,5 procent under samma period. Huvudbiblioteken har i snitt öppet 44 timmar varje vecka, vilken är en ökning med en timme jämfört med året innan.

Källa: Folkbiblioteken 2005, Statens kulturråd 2006, s 36. Folkbiblioteken 2006, Statens kulturråd 2007, s 39.

Forskningsbiblioteken erbjuder tillsammans mer än 28.000 läsplatser. Det är mer än en fördubbling jämfört med 1995.

*Källa: Forskningsbiblioteken 2006, Kungl. biblioteket/
Statistiska centralbyrån 2007, s 23. Forskningsbiblioteken
1995, Kungl. biblioteket/Statistiska centralbyrån, s 11.*

Antalet datorer på forskningsbiblioteken har mer än fördubblats sedan år 2000 och är nu över 5.000.

*Källa: Forskningsbiblioteken 2000, Kungl. biblioteket/
Statistiska centralbyrån 2001, s 29.
Forskningsbiblioteken 2006, Kungl. biblioteket/
Statistiska centralbyrån 2007, s 23.*

Antalet referensfrågor på forskningsbiblioteken – både ställda på plats och elektroniskt – minskade mellan 2005 och 2006 med närmare en fjärdedel.

*Källa: Forskningsbiblioteken 2005, Kungl. biblioteket/
Statistiska centralbyrån 2006, s 31.
Forskningsbiblioteken 2006, Kungl. biblioteket/
Statistiska centralbyrån 2007, s 35.*

Barn, läsning och bibliotek

451.000 grundskoleelever hade 2002 inte tillgång till ett bemannat skolbibliotek.

Källa: Skolbiblioteken 2002, Statens kulturråd 2003, s 5.

90 procent av grundskolans friskolor saknar bemannat skolbibliotek. Motsvarande andel för de kommunala grundskolorna är 61 procent. Motsvarande andel tre år tidigare var 89 procent respektive 67 procent.

Källa: Skolbiblioteken 2002, Statens kulturråd 2003, s 5.

83 procent av de privata gymnasieskolorna och 16 procent av de kommunala gymnasierna saknar bemannat bibliotek. Det är en försämring jämfört med tre år tidigare då motsvarande andel var 73 procent respektive 13 procent.

Källa: Skolbiblioteken 2002, Statens kulturråd 2003, s 7.

”Att ha tillgång till ett bibliotek och att använda sig av det har stor betydelse för utvecklandet av läsfärdigheter och läsintresse.”

Källa: Barns läskompetens i Sverige och i världen, Skolverket 2001, s 28.

Enligt en stor internationell studie försämrade svenska tredjeklassare sin läsförmåga mellan 1991 och 2001, både vad gäller läsförståelse och läshastighet.

Källa: Barns läskompetens i Sverige och i världen, Skolverket 2001, s 10.

I samma studie intog Sverige 1991 förstaplatsen inom läsning av sakprosa, men hade 2001 halkat ner till en sjätteplats. Sverige var det enda land i studien som hade en negativ utveckling inom läsning av sakprosa.

Källa: Barns läskompetens i Sverige och i världen, Skolverket 2001, s 14.

Skillnaden i läsfärdighet mellan flickor och pojkar är stor i Sverige i jämförelse med andra länder.

Källa: Barns läskompetens i Sverige och i världen, Skolverket 2001, s 14-17. PISA 2003, Skolverket/OECD 2004, s 130-134.

Barn som har många böcker omkring sig hemma har bättre läsfärdighet. Svenska barn får dock allt sämre tillgång till böcker i hemmet.

Källa: Barns läskompetens i Sverige och i världen, Skolverket 2001, s 22.

Svenska barn läser allt mindre för nöjes skull och allt fler läser böcker sällan. Det är oroande med tanke på att det finns tydliga samband mellan läsning av skönlitteratur och läsfärdighet.

Källa: Barns läskompetens i Sverige och i världen, Skolverket 2001, s 23.

Biblioteksanvändare läser oftare än andra för barn. Högläsning för barn har mycket stor betydelse för fortsatt språkutveckling och informationskompetens.

Källa: Lars Höglund & Eva Wahlström: "Biblioteket, barnen och framtiden" i Sören Holmberg & Lennart Weibull (red.): Du stora nya värld. SOM-undersökningen 2005, SOM-institutet 2006, s 120-123.

Svenska barn använder bibliotek allt mindre. År 1991 svarade 58 procent att de lånade böcker minst en gång i veckan, medan motsvarande andel tio år senare var 33 procent. År 1991 svarade 19 procent att de aldrig eller nästan aldrig lånade böcker och tio år senare var andelen 35 procent.

Källa: Barns läskompetens i Sverige och i världen, Skolverket 2001, s 22.

1980 lånade barn i genomsnitt 20 böcker på bibliotek varje år. 2006 var siffran 18.

*Källa: Kerstin Rydsjö & AnnaCarin Elf: Studier av barn- och ungdomsbibliotek. En kunskapsöversikt, Regi-
onbibliotek Stockholm 2007, s 107. Folkbiblioteken 2006,
Statens kulturråd 2007, s 46.*

Barns användning av bibliotek har minskat mer i Sverige än i andra länder.

Källa: Barns läskompetens i Sverige och i världen, Skolverket 2001, s 22.

Barn som talar ett annat språk än svenska hemma eller barn med få böcker hemma har dock inte minskat sitt boklånande lika mycket. Bibliotekens roll för att utjämna olika förutsättningar är alltså fortfarande betydelsefull.

Källa: Barns läskompetens i Sverige och i världen, Skolverket 2001, s 22-23.

Ungefär tio procent färre barn läser en bok varje dag jämfört med för tjugo år sedan.

Källa: Barnbarometern 2002/2003, www.mms.se/ovrapp/Barnbarometern%2002-03.doc

År 2001 gjordes en brittisk utvärdering av forskning kring kopplingen mellan skolbibliotek och läskunnighet. Den visade att skolbibliotek har en gynnsam inverkan på elevernas resultat, särskilt på låg- och mellanstadiet. Studien pekar också på att bibliotekariernas och bibliotekens kvalitet är betydelsefull. Bemannade bibliotek, bra och varierade samlingar och ett utvecklat samarbete mellan bibliotekarierna och den pedagogiska personalen är exempel på faktorer som påverkade elevernas prestationer positivt.

Källa: Dorothy Williams: Impact of school library services on achievement and learning. Critical literature review of the impact of school library services on achievement and learning to inform the work of the DfES Task Group set up to implement actions contained in the Government's response to "Empowering the Learning Community", The Robert Gordon University, 2001, s 28.

Välbemannade skolbibliotek förbättrar elevernas resultat i läskunnighetsprov med mellan 10 och 18 procent.

Källa: Keith Curry Lance: "Libraries and student achievement. The importance of school libraries for improving student test scores", Threshold winter 2004, s 8-9.

Vuxnas läsning

Andelen manliga arbetare som läser böcker varje vecka har sjunkit de senaste tjugo åren från ungefär 30 till 18 procent. Andelen manliga ej facklärdare arbetare som aldrig läser böcker har ökat från en tredjedel till nästan hälften sedan början av 1980-talet. För kvinnliga ej facklärdare arbetare är utvecklingen också negativ – i början av 1980-talet läste en fjärdedel aldrig böcker, men andelen har ökat till en tredjedel.

Källa: SCBs ULF-undersökningar, se http://www.scb.se/templates/pressinfo_192034.asp

När man frågar svenskar om de läst en bok det senaste året visar det sig att personer med låg utbildning gjort det i mindre utsträckning (84 procent) än personer med medelhög (92 procent) eller hög utbildning (97 procent).

Källa: Lars Höglund & Eva Wahlström: "Biblioteket, barnen och framtiden" i Sören Holmberg & Lennart Weibull (red.): Du stora nya värld. SOM-undersökningen 2005, SOM-institutet 2006, s 115.

www.biblioteksforeningen.org